

prikličemo v spomin katerega iz Figuerasa. Najsi se sklicuje na pompiensko slikarstvo in na druge primere historicizma, se del tega le razodeva v njegovih slikarskih metamorfozah, hkrati pa Dali ne neha občudovati Velasqueza. Ostaja oster nasprotnik abstraktne umetnosti – navkljub duhovno intoniranim načelom Kandinskega – enak odnos kaže do nekaterih modernih tokov in pravi, da »dekadenca modernega slikarstva izvira iz skepticizma« in konsekventnega racionalizma. V vozlišču takih in prej omenjenih pojmovanj postane jasno, kje tičijo navzkrižja med Dalijem in sodobnimi vrstniki.

Erotični ritual je pri Daliju pogost motiv – podobno kot pri Picassu, se razume s povsem drugačno valenco – pogosto je povezan s prostorom in časom in se pri tem sklicuje na Einsteina. Kakor koli že, Dali pravi: »Jaz poglobljam svojo mistiko skozi erotični delirij. Erotika je kraljevska pot do duše Boga. Ta se pretaka v molekularnih strukturah.« Dalijevi vselej posebni pogledi hočejo ostati v sozvočju z nastalimi deli erotične tematike. Želel je napisati gledališko igro Erotični delirij. Tisto, kar je najbolj prizemsko pri Daliju, pa izzveni, da mu erotika pomeni bariero pred občutjem smrti. Njegove erotične risbe, slike, kipi in grafike postanejo zanj ena od možnosti, da uravna svoj libido upodabljačoče estetsko. V tem smislu so ilustrativni primeri z različno naravnostjo, od Lova na metulja (risba s tušem, 1929), Velikega masturbatorja (olja, 1929), do pastela Rdeči stolp (1930), kipa Milonske Venere s predali

(1936–64), olja Transformacija Cranacha (1974) in številnih drugih primerov. Značaj Dalijeve avtobiografije Skrivno življenje – ne glede na zadržke – odkriva marsikatero potezo osebnosti, ki se potem kaže v njegovih ustvarjalnih aspektih in realizacijah. Tam, kjer se pojavljajo realistične forme – ob nadrealistični celotni kompoziciji – je vedno posredi mimetična vsebina v platoničnem smislu.

Dalijevo mnogostransko delovanje je manj opazno zunaj slikarskega, grafičnega in kiparskega področja, vendar je zanj simptomatično, da v istem duhu uresničuje scenografijo, kostume, draguljarstvo. Vsaj omeniti velja njegov literarni delež, tudi filmologi govorijo o tovrstni aktivnosti Dalija. Iz raznih člankov, spisov in traktatov se da natančno seznaniti z Dalijevo filozofijo, poetiko ter dojeti njegove poglede na umetnost preteklosti in sedanjosti, na lastno estetiko. Eno zadnjih del v njegovem življenju je Oda monarhiji. Zanimiv delež na razstavi predstavljajo fotografije, bodisi dokumentarne bodisi kot fotografski delež k Dalijevemu ustvarjanju. To gradivo je odbrano in nikakor ni mašilo k drugemu na razstavi, kot tudi ne razne revije, katalogi ipd. Žüriška razstava je z bogatim gradivom razgrnila vrsto spoznanj, kjer bo treba dopolniti še to in ono o Dalijevi umetnosti. Dokaj zadovoljivo pa se da strniti Dalijev opus v razpoznavno, precej zaokroženo in pregledno gradivo, ki omogoča tako prerez poglavitnega, kot tudi kritično vrednotenje. Razkošen katalog z vsemi reprodukcijami ohranja študijski značaj.

Igor Gedrih

ZLOBEC MED

»PESNIKI DISOVE POMLADI«

Vladislav Petković – Dis (1880–1917) je eno najsugestivnejših imen srbske moderne poezije na prelomu stoletja, utemeljitelj srbske moderne. Odlična poezija, bohemsko življenje, tragična smrt – vse to je Disa povzdignilo domala

v simbolno podobo lirskosti. Najegovega imena se drži nekaj tiste očarljivosti, ki jo pri nas povezujemo s sicer četrt stoletja mlajšim Kosovelom. Kot izraz spoštovanja njegove umetnosti so si v Čačku pred šestindvajsetimi leti omislili posebno ustanovo pri tamkajšnji Mestni knjižnici in jo v spomin na pesnika poetično imenovali Disova pomlad. Osrednji del

prireditve, ki jih vsako leto pripravijo pod tem naslovom v Čačku, je izbor »pesnika leta«, ki za to čast prejme posebno Disovo plaketo in mu za to priložnost izdajo samostojno zbirko pesmi.

Leta 1984 se je žirija odločila za (doslej edinega slovenskega pesnika) Cirila Zlobca; prejel je Disovo plaketo in izdali so mu zbirko *Svoj obraz iščoč*. No, to je preteklost. Pravkar pa je izšla lepo urejena antologija (drugi del), ki prinaša zadnjih deset nagrajenih pesnikov (Stevan Raičković, Jure Kaštelan, Slavko Vukosavljević, Izet Sarajlić, Aleksandar Ristović, Ciril Zlobec, Borislav Radović, Vesna Parun, Radovan Pavlovski, Ivan V. Lalić). Urednik tega drugega dela »odprte« antologije *Pesniki Disove pomladi Milovan Urošević* je vsakemu od teh desetih pesnikov odmeril enako prostora. Ciril Zlobec je zastopan s pesmimi *Pobeglo otroštvo*, *Otroške oči*, *Samo beseda je življenje*, *V kaplji rose*, *Potuhnjene Prometeji*, *Tišina*, *Skoraj himna*, *Ne primerjaj*, *Kamen I*, *Oreh*, *Vrata*, *Večer*, *Iz roda v rod* (v prevodu Dejana Poznanovića, Roksande Njeguš in Milana Đorđevića). V bibliografski beležki o pesniku je urednik med drugim zapisal: »Ciril Zlobec (1925) je pesnik, prozaist, prevajalec in antologist. Eden najpomembnejših sodobnih slovenskih pesnikov, ustvarjalec raznovrstnih interesov, v poeziji pa vsestranskih tematskih preokupacij. Ves čas hodi za svojim *pobeglim otroštvom*, išče *svoj obraz*, *hišo očetovo*, z žilami posekanega oreha kot znamenja in korenin preteklosti. Toda odkriva, da *samo beseda je življenje*, da celo *nebo je ograjeno* in da se *kamen grozeče kotali* proti njemu. Poleg obse-

denosti od otroštva in podob iz vojne Zlobec poje o ljubezni in razmišlja o sebi in svetu okrog sebe. Nadaljujoč bogato tradicijo slovenske ljubezenske lirike je izpisal nove vidike ljubezni z močnim erotskim nabojem. »Mořda najizrazitejši zastopnik lirike, ki v središču svojega sporočila ohranja osnovni lirski subjekt v klasičnem smislu te besede« (Janko Kos). Zlobčevo videnje sveta se zrcali v nekem nenavadnem spoju realnega in irealnega, v izvirnosti in individualnosti, čeprav je v tem lirskem subjektu čutiti vrsto univerzalnih človeških problemov in preokupacij. Nagnjenost k abstraktnim refleksijam in aforistiki približuje tega pesnika tematskim krogom sodobne evropske poezije. Zlobec je šel skozi nekaj faz modernih pesniških tokov z elementi klasičnih vzorov, pa tudi ekspresionizma, nadrealizma in neoromantizma. »Poseben slog in verz se dokaj razlikujeta od pesniških oblik, ki so jih izoblikovali drugi pesniki starejših in mlajših rodov, tako da moramo to poezijo oceniti kot izviren prispevek k slovenski pesniški tradiciji« (Janko Kos)...

Antologija *Pesniki Disove pomladi*, v kateri je predstavljena poezija Cirila Zlobca, ima v tem trenutku tudi blažilen političen pomen, saj vemo, da so tudi kulturni stiki med Srbijo in Slovenijo, tako kot politični, domala v celoti »zamrznjeni«. Ena sama lastovka sicer še ne prinese pomladi, vendar je Disova pomlad v Čačku opogumljajoča manifestacija, v tem svojem prvem četrstoletju življenja je opravila zgledno delo, rastoče iz ideje, ki je tudi sedanji politični hrup ne more preglasiti.

V. S.

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Dvojna številka beogradske Književnosti (11–12) prinaša prispevek o Pesniških mostovih ob petindvajsetletnici Fulbrightovega programa v Jugoslaviji. To je izbor pesmi dela pesnikov, ki so se

udeležili književniške izmenjave preko Komisije za prosvetne zveze med Jugoslavijo in Združenimi državami Amerike. Pesniki so predstavljeni s po eno pesmijo in med njimi so tudi Tomaž Šalamun, Charles Simic, Ivan V. Lalić in Neda Miranda Blažević. Več prispevkov se ukvarja z delom Vatroslava Jagića, ki